

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

Haftalik gazeta 1956-yil 4-yanvardan chiqqan boshlagan

www.uzas.uz

2017-yil 1-dekabr № 49 (4447)

ЎЗБЕКИСТОН ВА РОССИЯ: СТРАТЕГИК ШЕРИКЛИКНИНГ 25 ЙИЛИ

Ўзэкспомарказда 30 ноябрь куни шундай номли тарихий-ҳужжатли кўргазма очилди.

Шу муносабат билан ўтказилган тантанали тадбирда икки мамлакат парламент аъзолари, вазирлик ва идоралари раҳбарлари, олимлар, дипломатик корпус вакиллари, юрtdошларимиз ва россиялик меҳмонлар иштирок этди.

Икки мамлакатнинг давлат махфиялари янгради. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг тарихий-ҳужжатли кўргазма ташкилотчилари ва иштирокчиларига табригини Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Х.Султонов ўқиб эшиттирди.

Россия Федерацияси Президенти Владимир Путиннинг кутлов сўзини Россия Федерацияси Президентининг хорижий давлатлар билан минтақаларо рақобат алоқалар бўйича бошқармаси бошлиги, Россия делегацияси раҳбари В.Чернов ўқиб эшиттирди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Раисининг биринчи ўринбосари С.Сафоев, Россия Федерацияси Федерал Мажлиси Федерация Кенгаши Раисининг ўринбосари И.Умаханов, Россия Федерациясининг мамлакатимиздаги Фавқуллод ва мухтор элчиси В.Тюрденев ва бошқалар Ўзбекистон билан Россия ўртасидаги ҳамкорлик ҳар томонлама ривожланиб бораётгани, ушбу кўргазма стратегик шериклик ва мустақам дўстлик алоқаларини яққол намойиш этилиши таъкидлади.

Жорий йилда Ўзбекистон Республикаси билан Россия Федерацияси ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатилганига 25 йил тўлди. Шу муноса-

бат билан 20 март куни Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев ва Россия Президенти Владимир Путин бир-бирларини кутдиладилар.

Кутловларда таъкидланганидек, ўтган йилларда Ўзбекистон билан Россия муносабатлари стратегик шериклик даражасига кўтарилди. Серкирра ва кўп томонлама муносабатлар ривожда салмоқли натижаларга эришилди.

Кўргазмада ана шу натижалар, тарихий ҳужжатлар ўз ифодасини топган. Экспозиция етти та мавзуга бўлинган 300 га яқин экспонатни ўз ичига олган.

Улардан бири Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг жорий йил апрель ойида Россия Федерациясига давлат ташрифига бағишланган.

Ушбу ташриф мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларни янада юқори босқичга кўтарди. Олий даражадаги музокараларда ўзаро алоқаларни ривожлантиришнинг узоқ мuddатли истиқболлари белгиланди. Ҳамкорлик соҳалари кенгайди. Мулоқотлар натижасида умумий қиймати 16 миллиард доллар бўлган ҳужжатларро ва идораларо ҳужжатлар имзоланди.

Бу воқеа барча даражадаги алоқаларга янги суръат бағишлади. Делегациялар ташрифи, ишбилармон доиралар ҳамкорлиги фаоллашди.

Кўргазма блоклардан яна бири "Сиёсий мулоқот" деб номланган. Унда бугунги дипломатик муносабатларга асос солган Биринчи Президенти-

миз Ислам Каримовнинг Россия Президентлари Борис Ельцин, Владимир Путин ва Дмитрий Медведев билан учрашувлари, имзоланган қўшма баёнот ва шартномалар суратлари акс этган.

Ўзбекистон билан Россия ўртасида савдо, иқтисодиёт, энергетика, қишлоқ ҳўжалиги, таълим, маданият ва бошқа соҳалардаги ҳамкорликка доир икки юздан зиёд ҳужжат қабул қилинган. 2004 йил 16 июнда имзоланган Стратегик шериклик тўғрисидаги шартнома, 2005 йил 14 ноябрда имзоланган Иттифоқчилик муносабатлари тўғрисидаги шартнома уларнинг энг муҳимларидир. Мамлакатларимиз БМТ, ШХТ, МДХ каби халқаро тўғрисида доирасида ҳам самарали ҳамкорлик қилиб келмоқда.

Кўргазмада икки томонлама иқтисодий ҳамкорликка алоҳида ўрин берилган.

Ўзбекистон – Россия муносабатларида савдо-иқтисодий алоқалар асосий ўринда туради. Мамлакатимизда Россия инвестициялари иштирокида тузилган 960 дан зиёд корхона, Россияда эса Ўзбекистон сармоядорлари иштирокида ташкил этилган қарийб 570 корхона фаолият юртимокда. Юртимизда ушбу мамлакатнинг 64 етакчи фирма ва компанияси ўз ваколатхонасини очган.

Ўзаро савдо ҳажми жадал ортиб бормокда – йил бошидан буён товар айирбошлаш ҳажми 3 миллиард доллардан ошган.

Мамлакатимизда Россиянинг етакчи компания ва банклари иштирокида нефть-газ ва нефть-кимё соҳалари, металлургия, машинасозлик, электр техникаси саноати, фармацевтика, агро саноат, озиқ-овқат ва бошқа тармоқларда йirik инвестиция лойиҳалари амалга оширилмоқда. Икки давлат ҳудудлари ва ишбилармон доиралари ўртасидаги амалий ҳамкорлик кенгайиб бормокда.

Яна бир экспозиция ҳарбий ва ҳарбий-техникавий ҳамкорликка бағишланган.

Давоми иккинчи саҳифада.

МУСТАҚИЛЛИГИМИЗ АСОСЧИСИ

XX асрнинг сўнги ўн йиллигида Ўзбекистоннинг мустақил шўролар тузumi тушовларини парчалаб истиқлолга эришиши ҳамда Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси яратилиши, мустақил мамлакатнинг Байроғи ва Мадҳияси каби барча давлатчилик тимсоллари шакллантирилиши бевосита Ислам Каримовнинг муборак номи билан боғлиқ.

Ўз миллий армиямиз – Куролли Қўчаларимиз ташкил топгани, мамлакатнинг иқтисодий қудратини мустақамлаш йўлида босқичма-босқич изчиллик билан амалга оширилган ишхотларнинг ҳаммасида улуг йўлбошчининг етук сиёсий маданияти ва узоқроқ кўра билишдек улкан салҳияти намойиш бўлган эди.

Шу маънода давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёевнинг "Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти, буюк давлат ва сиёсат арбоби Ислам Абдуганиевич Каримов таваллудининг 80 йиллигини нишонлаш тўғрисида"ги қарориди белгиланган тадбирлар айнаи ҳалқимиз кўнглидаги ниятларни ифода этиши билан аҳамиятлйдир. Қарорда 2018 йил январь ойида Самарқанд шаҳрида Ислам Каримов хотирасига атаб бунёд этилган макбара мажмуасини очиб; Қарши шаҳрида Ислам Каримов хотирасига бағишлаб ҳайкал ўрнатиш ва унинг тантанали очилиш маросимини ўтказиш; Ислам Каримов ҳаёти ва фаолияти ҳақида ҳикоя қилувчи ҳужжатли фильм яратиш каби ишлар кўзда тутилган.

Ислам Каримовнинг бевосита ташаббуси билан мамлакатимизда улкан тарихий ишлар амалга оширилди. Тошкент, Самарқанд ва Шаҳрисабз шаҳарларида буюк соҳибқирон, ўзбек давлатчилигининг фаҳри ҳисобланган Амир Темури бобоимизнинг муҳташам

ҳайкаллари ўрнатилиб, пойтахт марказида Темурийлар тарихи давлат музейи қад кўтарди. Бугун минг-минглаб ёшлар ва юртимиз меҳмонлари ана шу ёдгорликларни зиёрат қилиб, музейдаги Темурийлар даврига оид осори атиқалар билан танишиш орқали ўзбек давлатчилигининг олтин даври ҳақида муайян тасаввурга эга бўлмоқдалар. Истиқлолимиз шарофати ҳамда Ислам Каримовнинг даъвати билан соҳибқироннинг "Темур тузуклари" асари ҳамда Амир Темури тарихига доир ўтмиш алломаларининг кўплаб муътабар китоблари чоп этилиб, ҳалқимиз маънавий мулкига айланди.

Шуни мамнуният билан қайд этиш керакики, бугун мамлакатимизда Президент Шавкат Мирзиёев раҳнамолигида Ислам Каримов томонидан бошлаб берилган хайрли ишлар муносиб даражада давом эттирилмоқда. Бинобарин, қарорда белгиланганидек, "Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти Ислам Абдуганиевич Каримов фаолияти хроникаси (соннома)" китоби, "Ёшлар бугунги ва эртанги ҳаётимизнинг ҳалқ қилувчи кучидир", "Оқсак маънавият – енгилмас куч" асарлари, шунингдек, "Президентта мактублар" китобининг нашр этилиши, бу китоблар таълим масканлари, ахборот-ресурс марказлари, маданий-маърифий муассасалар ва маҳаллаларга етказилиши; Са-

марқанд шаҳрида "Ислам Каримов – Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг асосчиси" мавзусида халқаро илмий конференция ўтказилиши ҳам буюк давлат ва сиёсат арбоби томонидан амалга оширилган улкан ишларнинг юксак адолат билан баҳоланаётганидан далолатдир.

Бугун мамлакатни ҳар жиҳатдан қудратли ва обод этиш борасида рўйбга чиқарилаётган беқиёс бунёдкорликлар замирида ҳам юртимизнинг қадимий шухратини тиклаш, ҳалқимиз учун муносиб даражадаги ҳаёт шароитлари яратиш, унинг манфаатларини олий қадрият деб билиш туйғуси устувор аҳамият касб этмоқда. Масалан, Ислам Каримов томонидан босқичма-босқич равишда мамлакатнинг ягона темир йўл тизими яратилган бўлса, эндиликда Президент Шавкат Мирзиёев раҳнамолигида бу тизимни янада мукаммаллаштиришга алоҳида аҳамият берилмоқда. Хусусан, айнаи кунларда Бухоро – Мискин ва Урганч – Хива янги темир йўллари жадал равишда қуриб битказилаётгани, шунингдек, Қарши – Термиз, Қарши – Китоб темир йўл тармоқлари электрлаштирилётгани ҳамда мамлакатнинг барча темир йўлларини электрлаштириш режалари кўзда тутилаётгани давлатимизнинг транспорт салҳиятини юксалтириш билан бирга Ўзбекистоннинг беқиёс табиати ва бе-

Абадият

такрор меъморий обидалари билан танишишни ихтиёр этаётган хорижлик сайёҳлар оқими янада ошишига хизмат қилади.

Ислам Абдуганиевич Каримов томонидан мамлакатимизда газ-кимё ва нефть-кимё, шунингдек, автомобил саноатига асос солиниб, улкан углеводород ёнилғиларини қайта ишлаш корхоналари, Асака, Самарқанд ва Ҳазорасп шаҳарларида йirik автозаводлар ишга туширилган бўлса, эндиликда Жиззахда нефтини қайта ишлаш ва автомобил заводлари, Бухоро вилоятида газ-кимё мажмуаси барпо этилаётди. Бу корхоналар истиқлол йилларида мамлакатнинг энергетика мустақиллигини таъминлаш ҳамда юртимизнинг экспорт салҳиятини ошириш борасида эришилган ютуқларимиз барқарорлигини таъминлайди.

Президентимиз қарориди белгиланганидек, Фанлар академияси, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ёзувчилар уюшмаси ҳамда кўплаб муассаса ва ташкилотлар билан биргаликда "Ислам Каримов – Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг асосчиси" мавзусида Самарқанд шаҳрида ўтказиладиган халқаро илмий конференция, шунингдек, таълим муассасалари, ҳарбий қисмлар, меҳнат жамоалари ва маҳаллаларда Биринчи Президентимиз хотирасига бағишлаб таъкид адиб ва олимлар, турли соҳа мутахассислари иштирокида ташкил этиладиган учрашув ва тадбирларда ҳам Ислам Каримов раҳнамолигида Ўзбекистоннинг истиқлолга эришиши ҳамда мустақиллигимизни мустақамлаш борасида амалга оширилган улғувор ишларнинг беқиёс аҳамияти ўз ифодасини топади.

М.АБДУЛЛАЕВ

8 декабрь — Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинган кун ЭЪТИБОР ОЛТИНДАН ҚИММАТ

"Ҳар кимга илмий ва техникавий ижод эркинлиги, маданият ютуқларидан фойдаланиш ҳуқуқи кафолатланади".

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. IX боб, 42-модда.

Ижодкор моддий дунё билан руҳий дунё ўртасида парчаланиб-парчиниланиб яшайдиган инсон. У ҳеч қачон бир қўлида ижодини, бир қўлида рўзгорини тенг мукамал тебрата олмайди. Агар кимдир бу ишни уйдалаётган бўлса, демак, чин адабиёт яратмаяпти. Биз Навоийлар, Машраблару Нодирабегимлар булоғидан сув ичган миллат ижодкоримиз. Бизни ўткинчи «адабиёт» билан алдаб бўлмайди. Адабиёт ҳолис бўлсагина, мукамал бўлади. Мустақилликка эришганимизга чорак асрдан ошди. Сўз эркинлиги, фикр эркинлиги бугун қонимизга сингиб кетди.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 42-моддасида "Ҳар кимга илмий ва техникавий ижод эркинлиги, маданият ютуқларидан фойдаланиш ҳуқуқи кафолатланади. Давлат жамиятнинг маданий, илмий ва техникавий ривожланишига ҳамхўрлик қилади", деб белгиланган бўлган.

Ушбу конституциявий меъёр мазмунида, энг аввало, ҳар бир шахснинг ижод қилиш эркинлиги ўз ифодасини топган, яъни ҳар бир инсон илм-фан, санъат, бадий адабиёт ва ижоднинг бошқа соҳаларида эркин фаолият юртиш ҳуқуқига эга. Ижод эркинлигининг эзгулиги ва таракқиётга хизмат қилиши учун фойдаланиш талаб этилади.

Муҳтарам Президентимиз ижодкорлар гўшанишин ва лоқайд бўлишга ҳақлари йўқ эканлигини, уларнинг сўзи

ва фаолиятига жамият доимо интиқлиги урғу бериб шоир ва адибларни фаолликка, ишчанликка қорлаганликлари бизни ҳушёр тортириши лозим. Учрашувда гоёта самимият билан "...қўлимизни кўксимизга қўйиб ҳолисона айтايлик: ижодкор зиёлиларимизнинг бугунги фаолияти жамиятимизни, энг аввало, эл, юрт тақдирини учун доимо қўйиниб, ёниб яшайдиган, бедор қалб эгалари бўлган сизларнинг ўзингизни қониқтирадими?", дея масалани ўртага ташлашлари ҳам бежиз эмас. Ёки ўша учрашувда қуюн-қачлик билан: "Ўзбекистонда адабиёт ва санъат, маданият, оммавий ахборот воситалари, маънавият ва маърифат бизнесга айланмаслиги шарт ва биз бунга ҳеч қачон йўл қўймаймиз!" дея айтган гапларини ёдга олайлик.

Давоми иккинчи саҳифада.

БАРЧАМИЗ БИР ИНСОНМИЗ

Мустақиллик барчага бахт, ишонч, тинчлик, осойишталик туҳфа этган буюк неъматдир. Конституция эса мустақиллигимизни мустақамлаш, инсон ҳуқуқи ва эркинликларини, манфаатларини ҳимоялашнинг, ҳалқимизнинг фаровон ҳаётини таъминлашнинг муҳим кафолати ҳисобланади.

Мамлакатимизда Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси қабул қилинганнинг 25 йиллиги байрамини нишонлашга катта ҳозирлик қўрилмоқда.

"Нурли жол" газетамиз бугун ўз мухлисарига, ўз ўқувчиларига эга. Биз ҳам улғур байрамимизга муносиб ҳиссамизни қўшмоқдамиз. Масалан, "Ўзбекистон — умумий уйимиз", "Муносабат", "Қарор ва ижро", "Ўзбекистон Конституцияси қабул қилинганнинг 25 йиллиги олдидан", "Ёшларга оид давлат сиёсати — амалда" каби руҳлардаги мақолаларда дўстлик, тотувлик, яхши қўшничилик, Ватанимиз тинчлиги, ҳалқимизнинг осуда ҳаёти ҳақидаги очерк ва репортажлар, фикр-мулоҳазалар, шеърлар газета саҳифаларидан мунтазам жой олмақда.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида фуқаролик, миллатлараро, конфессиялараро тинчлик ҳамда тотувлигини мустақамлаш давлат сиёсатининг устувор йўналиши сифатида белгиланган. Жумладан, Конституциянинг 18-моддасида "Ўзбекистон Республикасида барча фуқаролар бир хил ҳуқуқ ва

эркинликларга эга бўлиб, жинси, irqи, миллати, тили, дини, ижтимоий келиб чиқиши, эътиқоди, шахсий ва ижтимоий мавқеидан қатъи назар, қонун олдида тенгдирлар" дейилган.

Ўзбекистон кўп миллатли давлат. Жаннатмакон бу юртда турли миллат ва элат вакиллари бир бирини тушуниб, тотувликда яшамокда. Бунинг тасдиғини мамлакатимизда таълим жараёни етти тилда олиб борилаётганида, Ўзбекистон телерадиокомпаниясининг қозоқ тилида эфирга узатиладиган "Арайли онир" радиозастириуви ва "Дида" телекўрсатувиди кузатиш мумкин. Айни пайтда мамлакатимиздаги олий ўқув юртларида қозоқ тилида ўқитиладиган мактаблар учун мутахассислар тайёрланмоқда. Бугунги кунда Ўзбекистонда юздан зиёд миллий-маданий марказ иш олиб бормокда. Улар томонидан ташкил қилинаётган тадбирларда, байрамларда миллатлараро тотувлик, ҳамдўстлик, меҳр-оқибат, ватанпарварлик туйғулари билан йўрилган куй-қўшиқлар истиқлолимизнинг абадийлигини, дўстлик ришталари мустақамлигини ифода этмоқда.

Давоми иккинчи саҳифада.

ХАЛҚ ДАРДУҲИ МИҲТЛАСАҲТ

Огоҳ бўлсанг, англасанг
ҳам қадринг ҳам ҳадингни,
Дуойи жонинг қилиб,
имкон берар халқдир бу.
Кўнглингдаги минг йиллик
армонларинг, дардингни
Олиб, руҳу жонингга
дармон берар халқдир бу.

Саботи тоғдек бу эл,
Айюб бошин силаган,
Умидлари ушалмиш,
Хизр бахтлар тилаган,
Ою кўш бошидан
тун-кун зиё элаган,
Бухорий, Термизийдек
ирфон берар халқдир бу.

Ҳаётни шукри билан
яйратмоқ учун, эй дил,
Дил, тилини зикри билан
сайратмоқ учун, эй дил,
Ҳақ қайси, ноҳақ қайси —
ажратмоқ учун, эй дил,
Дунёга Мотуридий —
фурқон берар халқдир бу.

Пир Ясавий сўзида
диёнат васфи жамдир,
Мавлоно Лутфий лутфи
зулматда ёнган шамдир,
Мир Навоий назмида
туркий эл яққаламдир,
Сўздан жаҳон аҳлига
уммон берар халқдир бу.

Темурбек маҳобатин
эл билмиш, жаҳон билмиш,
Бек, аллома Улғубек
кўк тоғида туғ илмиш,
Ҳинд соридан юртимга
Бобур музаффар келмиш,
Султонларин ортидан
султон берар халқдир бу.

Шоҳ Нақшбанд қалбларга
Ҳақ ишқини нақш айлар,
Оғаҳий назми руҳга
пок баҳралар бахш айлар,
Азизлар боис дилда
порлар қўшлар, ойлар,
Асли қадим жаҳонга
жаҳон берар халқдир бу.

Ифтихор

Халқ дардини тингласанг,
Ҳақ ҳам бўлғай ризолар,
Мард бўл мудом, халол бўл,
деган Ҳазрат боболар,
Кай қалбда дарж этилса
адлу нисоф имлолар,
Кўлни бер, деяр марди
майдон берар халқдир бу.

Дам ғанимат, боғ қилгин,
чапан ўстир, юртдошим,
Юрагингда Бойчибор —
саман ўстир, юртдошим,
Жон жонингда пок нймон —
Ватан ўстир, юртдошим,
Фарзандига бахт-иқбол —
даврон берар халқдир бу.

Ғайрат МАЖИД

ЎЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ ЙЎЛЛАМАСИ БИЛАН МУЛОҚОТ: КЎЗГУНИНГ ИККИ ТАРАФИ

Кеч қўннинг гўзал манзаралари кўнгида ажиб бир ҳис уйғотади. Саҳий табиат ва табарруқ замин бор саховатини ҳадя этган. Ана шундай юртда умргузаронлик қилаётганлар ҳар томонлама фаровон ва тўқис яшашига ҳақли. Негаки, бундай саховат ер юзининг ҳамма жойларига ҳам насиб этмаган. Шу жиҳатдан биз Худо ярлақанган инсонлармиз. Боболар "Ҳар кунинида шукр қил" деб насиҳат қилишган.

Шукроналик туйғуси билан йўлда борар эканмиз, атрофдаги тинч ва осуда ҳаётдан дарак берувчи тўқин-сочинлик мушоҳадага ундайди. Борлиқдаги тўлиғиш ва кут-барака билан ҳамоҳанг ижтимоий ҳаётимизда ҳам мислсиз ўзгаришлар юз берапти. Бу саъй-ҳаракатларнинг замирида эса Президентимиз таъкидлаётганидек, мард ва олижаноб ҳалқимизнинг давлатдан розилигини таъминлаш, мустақил юрт фуқароси сифатида фахр-ифтихорини юксалтириб, шонли ажодларига муносиб янги авлодни тарбиялаш, уларнинг бахтли келажагини таъминлаш мақсади муҳассам. Шу йўлда жорий этилган кўплаб янгилликлардан бири Президентимизнинг Халқ қабулхоналари ташкил этилиши бўлди.

Давоми иккинчи саҳифада.

Ҳаким САТТОРИЙ,
Ўзувчилар уюшмаси аъзоси

Абдулла ШЕР

ЧУМЧИМ ТУЛХАҲЛАРИ ҚИШЛОҚ

Эркин ҳаёт бўлиб ўртоғим,
Мақтабимдан чиқдим сафарга.
Ўралишиб йўлга оёғим,
Келиб қолдим азим шаҳарга.

Йиллар ўтди. Шоирман. Бироқ,
Ҳар тун менга бўлади меҳмон
Таржиман ҳолдаги қишлоқ,
Юлдузлари қўйлаган осмон...

ТАРЖИМАИ ҲОЛИМДАН ПАРЧА

Асрини асрга улаб бир қатим —
Умр деб аталган чайир ип билан,
Ўзин аямдим, сўзни аядим,
Шеърни гул деб билдим, китобни — чаман.

Замондан замонга ўтаркан, йўлда
Қулликдан, ҳуриликни фарқлаб ололдим.
Сўздан ўстирганим ҳар битта гулда
Баҳорнинг рангини сақлаб қололдим.

ИЛҲОМ

Иброҳим Гафуровга

Не-не қайғу йиғлаб турлади,
Беролмайман уларга ёрдам.
Не-не шодлик қаҳ-қаҳ уради,
Лабим қўнмас қулмоқчи бўлсам.

Чопай десам, мугомбир дунё
Босиб турар тўним бариладан;
Мен — йиллардан ўсган чўнг хато,
Умр ўтар гўё наридан.

Лекин, гоҳо дунё қўлига
Парчасини барининг ташлаб,
Мен чиқаман Шеърнинг йўлига
Машраб берган асони ушлаб.

Шунда бирдан ҳайқиради жон,
Бўронман, дер ҳар бир нафасим
Ва заминга бағишлаб туғён,
Товдек ўсар кўкрак қафасим.

Шунда ногоҳ азал сирини
Бир лаҳзага англаб етаман;
Ерга ташлаб кўзим қирини,
Жабройилдек учиб кетаман.

АБДУЛҲАМИД ЧЎЛПОН

Бўлолмади “оқилу доно”,
Ўтга отди аямай ўзини.
Шон-шухратдан кўрди у авло
Озодлик деб аталган сўзини.

Синдиришгач гутурт чўпини,
Умри билан ёқди гулҳарини
Ва ҳилолга илиб дўппини,
Чиқиб кетди юлдуз тергани.

Осон эмас мени тушуноқ,
Тушунамаслик жуда ҳам осон:
Чап қўлимда бир сиқим тупроқ,
Ўнг қўлимда бир парча осмон.

Гоҳ тупроқни дўст тутиб кўкка,
Гоҳ осмонни сочаман ерга.
Гоҳ роз туриб, гоҳ тушиб чўкка
Юрагимни очаман шеърга.

Лекин, шеърим ялт этган учқун,
Англатормас юрак кўрини, —
Соатлардан чарчаб бўлган кун
Шундай берар тунга ўрини.

Гоҳ: «Нега, — деб сўрайман дилтанг, —
Осмон — қора, юлдузлари — оқ,
Гийҳларга бериб минг хил ранг,
Ўзгартмайди рангини тупроқ?»

Ялинаман чап қўлга гоҳо,
Ўнг қўлимга юкнаман гоҳ,
Билолмайман, уриниб, аммо,
Қай қўл оқил, қайси қўл гумроҳ.

Қушлар ўтар, ўтаман мен ҳам,
Қисқаради шу тахлит йўлим:
Бир қўл шўрлик осмонга қарам,
Тупроқ билан бандир бир қўлим...

ИСТАНБУЛ

("Тўрт денгиз аро" туркумидан)

Қўш денгиз бир-бирин устидан юриб,
Истанбул гирдини айланар секин.
Шамоллар шаҳарга бўғоздан кириб,
Дарахтзор бағрида қўзғатар эпкин.

Бунда тошга дўнб қотмиш асрлар,
Денгизга сочилмиш неча минг-минг йил.
Сайёҳлар кўзига боқиб қасрлар,
Тарихни қўйлашга қадирлади тил.

Сувратта тушириб бўлмайди сира
Уларнинг улғувур буюк бастини, —
Сувратлар доимо кичик ва хира,
Сирли куч туртгандек сайёҳ дастини.

Лолалар дунёси ичидан гоҳ-гоҳ
Усмонли тарихи мўралай бошлар;
Қимирлаб қўйгандек бўлади ногоҳ
Асрлар юкнини кўтарган тошлар.

Аллоҳнинг қудратли бандаларига
Чўнг Аё София бағрин очган кун
Бизонглар мулкнинг тош дафтарига
Илоҳий қаламдан сачради учқун.

Ҳожа Аҳрор руҳи кезди майдонни
Юксак деворларни зумда паст қилиб
Ва тақбир титратди еру осмонни
Душман сафларини зеридаст қилиб.

Олам янгиланди. Истанбул янги.
Хўмрайган тошларга жилмайди қуёш.
Тугади қилич қалқонлар жанги,
Ихлосни тож билди тахтда улғу бош:

Самарқанд дардини тинглади Фотиҳ,
Улуғбек қисматини титраб эшитди.
Сўнг Али Қушчини эъзозлаб ортик,
Улуғ Истанбулга азиз хеш этди.

Юзлаб минорлардан таралган азон
Тўрт денгиз юзига ёйилди ҳар кун.
Истанбул устига энгашган осмон
Ҳилолни байроққа жо қилди ҳар тун.

Денгизлар устидан кўприк ўрнатган
Улуғ халқ қудратини қуйлар қирғоқлар.
Қадимий заминини нурга ўргатган
Оловли уммондир тунги чироқлар.

Чироқлар чайқалар, осмон чайқалар,
Оловга қарайсан кўзинг қамашиб.
Истанбул дунёни ҳайратта солар
Иккала қитъага тождек ярашиб.

Кезаркан, бу шаҳар сувратин эмас,
Унинг сийратини кўчирди юрак:
Мени етаклади муқаддас ҳавас,
Ўтмиш деб аталган буюк келажак.

ШОИР ҲАҚИДА БАЛПАДА

Дунёни қофия кетибди босиб,
Ташбеҳлар жой излаб чопармиш зир-зир.
Илҳом парилари қанотин ёзиб,
Баҳор елларидек елармиш гир-гир.

Қўлида патқалам — сиёҳи олтин,
Сочлари ҳилираб шоир турармиш.
Ҳар битта мисраси сочармиш ёқин,
Кетидан шоғирлар дув югурармиш.

Машҳур устоз шоир ёзмиш очик хат,
Модери танқидчи мактабди “Зўр! — деб, —
Ана бу янгилик, ана бу журъат:
Шоир исботлабди кўмирни бўр деб!..”

Ижодий учрашув, тўрда у нақ шоҳ...
Қанчалар хузурбахш мухлис қарсаги!
Бироқ, ўн бешинчи асрдан ногоҳ
Қўл чиқиб, юзига тортар тарсаки.

Ўт қақнаб кўзидан уйғонар шўрлик,
“Мунча питирлайсиз!” — дейди хотини.
Тулдан ҳам файз кетди. Бу қандай кўрлик! —
Нега кўрмайдилар истеълодини!

Ҳатто асрлардан эринмай ҳатлаб,
Навой ҳам келиб, калтақлар уни...
У-чи бўш келмайди, турар-у сакраб,
Шеърдан таёқ ясаб, қувар уйқуни.

Қулиб-қулиб, яшадим қанча,
Йиғлаб-йиғлаб, қанча яшадим!
Ҳақиқатни дилга тукканча,
Бу дунёда анча яшадим.

Мусиқани севиб юракдан,
Айлантирдим умримни созга;
Битта бўлиб қулоқ, юрак, тан,
Ном бахш этди номсиз овозга.

Олам кездим юртимни севиб,
Қадамимдан дув тўқилди вақт.
Сўзларимни эрк билан ювиб,
Мен ўстирдим Шеър деган дарахт.

Бир дарахтки, шамолларга ҳам
Берар овоз, берар ажиб тил;
Бир дарахтки, ҳаёлларга ҳам
Ранг улашиб, қилар ям-йишл.

Тебранади менинг дарахтим,
Мангу сўлмас боғларга ошно.
Удир менинг илдизли тахтим,
У сўз бўлиб эврилган дунё!

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, таниқли ёзувчи Исажон Султон Швеция пойтахти Стокгольмда бўлиб ўтган “Open Eurasia — 2017” номли нуфузли халқаро танловнинг совринли мукофоти соҳиби бўлди. Адибнинг “Ҳазрати Хизр изидан” номли асари танловнинг “Кичик насрий асар” йўналиши бўйича юқори ўринлардан бирига лойиқ топилди. Танлов ташкилотчиларининг қарорига кўра, мазкур ижодий мусобақа ғолибларининг китоблари Европада нашр этилади. Жорий йилда 37 мамлакатдан 1100 муаллифнинг асарлари “Open Eurasia — 2017” танловига тақдим этилган. Танлов “Open Eurasia literature festival & Book Forum” деб аталган VI халқаро адабиёт фестивали доирасида бўлиб ўтди.

Мамлакатимизда китоб маҳсулотларини нашр этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутолааси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғибот қилиш бўйича комплекс чора-тадбирлар кенг миқёсда амалга оширилаётган бўлгани кунда Исажон Султоннинг “Ҳазрати Хизр изидан” номли асари мисолида замонавий ўзбек адабиётининг халқаро миқёсда эътироф этилиши барча юртдошларимизни қувонтирди. Исажон Султонни ушбу ижодий муваффақият билан муборақбод этамиз.

излагани чиқишибди.

Тупроқ йўлакдан маккажўхорилар оралаб
ҳовлига қайтар экан, айвонда кўк қўйлакли бир-
ров ўтирганини кўрди. Ия! Онаизор келдимми-
кан? Онги равшанлашиб, мурғак қалбида
қувонч пайдо бўлди. Қадамини тезлатди.

Йўқ, онаизор келмабди. Кўк қўйлак холани-
ки экан. Хола, яъни кенг кўк гулли қўйлак ки-
йиб олган озгин жавроқи хотин саҳарлаб
ҳовли-қўчани султуриб, мол-қўйни саранжом-
лаб, кичик айвонда хамир қорибди. Мушлай-
мушлай қўллари ҳорибди, ду-
малоқлаган экан, кўзичоқ қор-
нидай келадиган хамир ҳосил
бўлибди. Кафти билан уриб-
уриб, устига эски дастурхонни
ёпиб, тўшак билан ўраб қўйиб-
ди. Хамир уч-тўрт соатда
кўпчидай. Кейин зувала ясаса бўлади.

Боланинг кўз олдига ҳар ер-ҳар ери қиза-
риб-пўрсиллаб пишган, хидио тафти ёқимли
кулчалар келди. Қайноқ маҳали сувга боти-
риб еса жуда мазали бўлади. Сув теккан жой-
лари совиган, тегмаган жойи қайноқ, тиш ора-
сида қизиллаб тандир чўғи, ўтин ва тутун исси-
аралаш ажойиб таъм ҳосил қилади... Кулча
егиси келиб:

— Хола-хола, кулча бер...

Хола унга қарамасдан ишида давом этар экан, тўнғиллади:

— Ҳамма иш битта ўзимгами, баринг нон-
нон дейсан? Ёгинг келса, бор, ўтин териб кел!
Болакай итот билан уй ортидаги чакалак-
зорга ўтди.

Бу ер қаровсиз эди. Бултурги қуруқ шох-
ларни шамол синдириб кетибди. Ҳозир кичи-
гио каттаси уйқашиб ётарди. Бола баъзилар-
ини шундоқ саранжомлади, баъзилари узун,
қайишқоқ экан, оёқчалари билан босиб, қўли
билан қайириб синдирди. Шу тариқа бир уюм
ўтин тўплади.

Ўтинларини қучоқлаб кўтариб, тандир ол-
дига олиб келиб ташлади.

Офтоб оқаргани сайин тандир ҳам оқарди.
Кип-қизил кўр устини аста-секин кул қопла-
ди. Хола косов билан чўғларни уйди. Кейин
ҳарсиллаб нон ёпа бошлади.

Холанинг болалари ҳалиям ухлаб ётишар-
ди. Боягина кўрсроқ муомала қилган хола ўзи-
нинг болаларини шундай уйғотди:

— Хув-в болажонлар! Туринглару-ув, нон
пишяпти!

— Туринглар, жон болаларим!

Холанинг болалари ҳам бирин-кетин тури-
шиб, бет-қўлини ювмасдан келиб олишди.

Болалар тандир олдидан кетмас эдилар.
Хола ҳарсиллай-ҳарсиллай, енгча билан нон-
ларни узиб саватга ташлайверди. Иссиққа

қарамай саватдан ҳовур кўтариларди. Узиб
бўлғач, ўзининг болаларига элакдай-элакдай
патирларидан берди. Навбат болакайга кел-
ганда эса хўмрайиб, енгча учиде тирноқдай
кулча узатди.

— Ма, еб ол сен ҳам!

Бу — оқ юзли, икки бетиде кулгичи бор, қоп-
қора кўзлари ўйчан болакай, онасининг ёлғиз
ёдғори эди. Она шўрлик, биринчи турмуши
бўлмагач, кўзининг оқу қорасини синглисига

Исажон СУЛТОН

ОФТОБ ЧИҚДИ ОЛАМГА

қолдириб олис қишлоққа эрга тегиб кетган,
ҳар замонда кўргани келганида туршак, қурут
олиб келарди. Қурутлари шўр, ўриклари кат-
та-катта, таъми бемаза эди. Ҳар ҳолда олис-
қишлоқда ҳам турмуши яхши эмас, шекилли,
баттар озиб-тўзиб кетган, ўтириб нолий-но-
лий, ниҳоят жўнаб кетарди.

Яхши бола эди-да... Онасига ичкара, она-
сининг меҳнатда қаварган дағал қўллари бети-
га босиб, кўзларини юмиб-юмиб, роҳатла-
ниб-роҳатланиб суйқаниб оларди.
Нигоҳи жуда ўткир эди, ҳар нарсани кўрар-
ди. Арининг қанотини кўтариб кетаётган чумо-
лининг митти кўзига тикиларди. Думини узиб
қочган калтакесакнинг думи ўсиб чиқишини кут-
тарди. Хавода ўлжа таллашиб ўришган зағчаларга
қуларди: ер тўла емиш-ку, нега уришасан...

Яна, ўргимчакни алдарди. Кичкина хас олиб
тўрига ташласа, ҳашарот шоша-пиша ўлжа
сари ўрмалашини кўриб эсипастлигидан қулар-
ди. Ўтлар орасига тушиб чиреган беҳи ҳол-
васи ширинлигини, ўрик танасидаги шаффоф
ғўддани еса бўлишини, аммо шафтоли ғўдда-
сини еб бўлмаслигиниям биларди.

Ер чўғдай қизиб, осмон ҳам тандирдай
оқариб қолди.

Офтоб... Қақроқ ер... Лангиллаган тандир,
чакалакдаги ўтинлар... Бояги оҳанг ҳали хаё-
лида эди, шуларнинг барини бир онда кўриб
тураркан, ҳозиргина рўй берган воқеалару
ҳодисалар бирин-кетин сўзларга айланиб, ўша
оҳангга мос тизила бошлади.

Бола боя келган йўлига қайтиб, уй ортига,
чакалакзорга ўтди. Тирноққулчаси ҳалиям
қўлида эди. Жуда ширин туюлса-да, ёмай
ўтирди. Усти қизариб пишибди, ости янада
берч, жигарранг, ўртасидаги қайноқ хамири
ҳали юмшоқ, тафти кетмабди.

Боя тушу шу орасида янграган ёқимли
овозни ким билан бўлишини билмади. Хо-

ланинг болалари у билан ўйнашмас, “етимча”
дейишарди. Хола ҳам яхши муомала қилавер-
мас, холанинг эри — баланд бўйли, чўтир қора
киши эса ҳеч гапирмасди.

Зағчалар ўришишни бас қилиб, сал наридан
қинғайиб қараб туришарди. Беҳи шохига шовқин
солиб узун думли олаҳакка келиб қўндую
сарик жохил кўзларини тикиб тек тураверди.

Олаҳакка гапга тушунади, хатто сўзларни
ёдлаб олиши ҳам мумкин.

— Хой, бу ёққа кел, — деди унга.

Куш кўзларини олайтириб ҳаққалаб келди-
да, хайиқиб сал нарида тўхтади.

— Сенга айтаман, — деди бола. — Ёдлаб ол,
бўптими?

Офтоб чикди оламга

Югуриб бордим холамга.

Наздига олаҳакка бунӣ ёдлаб олди-да,
қанотларини тапиллатиб шовқин солиб
учиб кетди.

Асаларилар визиллаб учишарди.

Майда капалақлар ҳам. Қоқ тепада бир қалхат
қанот қоқмай айланарди. Боя эрталаб қўшни
тарафга ўтган чумқўғала яна “гурр” этиб қўнди.

— Хола-хола, кулча бер,

Холам айтди: “Ўтин тер!”

Чумқўғала яна учиб кетди.

Бола кулмисиради.

Ердаги чумолилар тўхтаб, унга қараб тури-

шарди

Чумоли уч турли бўлади. Энг майдаси

ҲИКОЯ

— Қанақасига? Опкеганимга бир ой ҳам
бўлмади-ку?

— Тўртта бола, олтига жон, — деди хотин. —

Бир еса олтига нон ейди...

Ота анча уйланиб қолди. Кейин:

— Етимчангни йўқот! — деди қисқа қилиб.

— Қаёққа йўқотаман? — деди бечора хола. —

Ўзиниям турмуши яхшимас, эри баттарин чиқ-

ди. Қўли косов, сочи султурги бўлиб тиним бил-

мади, эри бўлса бақиргани бақирган...

— Онасини эмсин бу одамлариниям! — деб

тўнғиллади ота, дўпписини бир уриб текис-

лаб қайта қияркан. — На каттасида инсоф бор,

на кичигида...

Индамади, туриб кетаверди...

Бола беҳининг бир-бирига айкашиб кетган
бужур танаси бўйлаб тепага чикди-да, тирноқ-
қулчасини рўмолчага ўраб, дарахт кова-

гига эҳтиётлаб солди. Кейин боя юлиб

олгани ўт-ўлан билан ковакни яхшилаб

бекитди.

Она... Эҳ, дийдори нондай иссиқ она... Мун-

ча узоклардасан? Боламга обораман деб қурут

аясапсанми?

“Бу кулчани сенга опқўйдим, она, — деди

бола, хаёлан унга мурожаат қилиб, — келга-

нингда яшириб қўйган жойимдан олиб бера-

ман, мазза қилиб ейсан.

Бу ерда бултурги ёнғоқлар ҳам бор, улар-
ниям сенга опқўйганман. Жийда-ю ўриклар
ҳам бор...

Сал вақт ўтсин, мен катта бўламан. Катта
бўлсам, уй қураман. Кейин сен келасан. Кела-
сану сира кетмайсан. Сен яшаётган қишлоқ

яхши эмас, туршагу қурутлари тахир. Нима
қилардинг ўша қишлоққа бориб, ахир, кўзингни
ёши доим дувиллаб туради-ку? Мени бағринг-
га босиб гапирасан-йиғлайсан, гапирасан-йиғ-

лайсан... Сен келгунча мен яхши бир уй қура-
ман, кейин икковимиз ўша уйда яшайверамиз.

У уйга холамниям, уни эриниям, болалари-
ниям киритмаймиз.

Мазза қилиб кулиб-қувнаб ўтирасан. Мен
қопларда унлар олиб келаман, сен тандир-тан-

дир нонлар ёпасан.
Қара, бугун роса чиройли офтоб чикди, ту-

шимда бир қўшиқ эшитдим, уни ҳаммага ай-
тиб ҳам бердим.

Битта сен эшитмадинг...
Офтоб чикди-ю... сен йўқсан-да, онажон...

Кавагига тирноққулча яшириб қўйилган бе-
ҳини холанинг қайнатаси ерга қадаган эди.

Қайнатанинг руҳи ҳозир шу ерда, болакай
ахволини кўриб турарди.

Умуман, уни яхши одам бўлган, дейишди.
Новвой эди, нонлар ёпарди. Ҳозир беш яшар

болакай урина-урини тирноққулчасини кавак-
га бекитганини кўриб озорлорларди. Бола
қўшиғийи у ҳам ёдлаб олди. Ёдлаб олдию чир-

қиллай-чирқиллай, мангулик оламларига ўзи
билан олиб кетди.

Офтоб чикди оламга,
Югуриб бордим холамга...

Яна, шу арик бўйида бир эпкин ҳам яшар

эди.

Бердақ таваллудининг 190 йиллиги

Қорақалпоқ халқининг улуғ шоири Бердақ таваллудининг 190 йиллиги муносабати билан Қорақалпоғистон бўйлаб адабиёт байрами шуқури кезмокда. Овуллар, умумтаълим мактаблари, олий ва ўрта махсус кўтаринки кайфиятда ўтди. Нукус шаҳридаги шоир номи билан аталувчи Давлат академик мусикали драма театридаги тадбир ҳам Бердақ ижодига ҳавасманд мухлис-ларни хушнуд этди.

Тадбирда Қорақалпоғистон Жўқорги Кенгеси ва Вазирлар Кен-

гашининг кутлуг сана муносабати билан адабиётга ихлоси баланд қорақалпоқ халқига йўлаган табириги ўқиб эшиттирилди. Шоирнинг ҳаёти ва ижодига бағишланган маърузалар тингланди.

— Бердақ шеърлари ҳар бир қорақалпоқ хонадониди севиб ўқилади. Асарларидаги фалсафий фикрлар, ҳикматлар ва халқона оҳанглар руҳимизга теран сингиб кетган, — дейди Ўзбекистон ФА академиги, фалсафа фанлари доктори Жуманазар Бозорбоев. — Шоир ижоди ўқувчини маънан пок-ланшига, баркамолликка ундайди. Тадбир сўнгиди театр бош ре-

жиссёри, Қорақалпоғистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби Б.Ўтебаев томонидан сахналаштирилган "Бердақ" номли мусикали драма намойиш этилди.

Ўзбек ижодкорлари томонидан Бердақ шеърлари таржима қилиниб, танланган асарлар, китоблар ҳолида нашр этилаётгани, Тошкент шаҳрининг марказий кўчаларидан бирига шоир номи берилиб, бюсти ўрнатилгани, шоирнинг ижоди бўйича илмий изланишлар давом этаётгани ўтли шеърят соҳибининг ижодий меросига эҳтиёж катталигидан дарак беради.

Кенгесбой КАРИМОВ,
Қорақалпоғистон халқ шоири

Асли қорим — қора менинг,
Юрак-бағрим пора менинг,
Кўнглим тўла яра менинг,
Бул гапнинг фарқин билгайсан.

Бер деганда, дўстинга бер,
Қилма юзининг қора ер,
Асло кеккайиб бўлма шер,
Насихатини илгайсан.

Йигитга от қанот бўлар,
От — минганга қувват бўлар,
Ўлгунча вақтинг шод бўлар,
Аларнинг фарқин билгайсан.

Оға беклар, ёшим ўрта,
Айтганим йўқ сўзни журтга,
Инсоф томонин унутма,
Бул сўзнинг фарқин билгайсан!

БАХТЛИ ЗАМОН

Очилган гул гунчалаган,
Ичинда булбул сайраган,
Кўёшининг нури ўйнаган,
Ёруғ дунё керак менга!

Ўтрик сўзини ҳеч айтмаган,
Тўғри йўлидан қайтмаган,
Эли, халқини мунгайтмаган
Файратлилар керак менга.

Соясин солган фақирга,
Суялар етказган тақирга,
Оқсоқ, майиб ҳам сўқирга
Хайр этганлар керак менга.

Зар кокилли, қайчи қулоқ,
Чармасдай пулат туёқ,
Мард йигит минган тулпор от,
Хоназорлар керак менга.

Булбул — гулга, ошпик ёрга,
Қовушиб шод бўлса бирга,
Саодат керак халқимга
Бахтли замон керак менга.

БИЛГАЙСАН

Биров билан йўлдош бўлсанг,
Асли зотин билгайсан.
Сафар чекиб, ҳамдам бўлсанг,
Сирри ҳолин билгайсан.

Ҳақ йўлида сабр этиб,
Юрма дўстга жабр этиб,
Талабига ихлос этиб,
Бўлажани билгайсан.

Аёл олсанг — яхшини ол,
Кўп тинглаб сўзга қулоқ сол,
Кўркин олма, хулқини ол,
Аваддан синаб кўргайсан.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Эркин Аъзам асарлари ижодининг илк босқичидаёқ қардош халқлар тилларига (тожик, қрим-татар, қozoқ, қорақалпоқ), шунингдек, рус, украин, белорус тилларига таржима қилинган. Ниҳоят, адаб ижодидан намуналар инглиз ва француз тилларига ҳам ағдарилди.

Мутаржим Аъзам Обидов таржимасида "Farewell to faire tales" ("Алиvido эртақлар") номи билан адабнинг "Шовкин" ("The Din") романи ҳамда "Пахананинг ошпик кўнгли" ("A tender-bearded Dwarf") қиссаси, "Ёзувчи" ("The Writer's Garden") ва "Аралаш-қўрғон" ("The Boss's dog") ҳикоялари бир тўплам шаклида инглиз тилида чоп этилди. Мазкур нашр мутаржим сўзбоси билан очилади. "Алиvido эртақлар" китоби масъул муҳаррири Карол Ермакова хорижлик китобхонларни назарда тутиб бадиий матнда уч-райидган "оқсоқол", "байналмилал", "ниқоб", "қайта қуриш", "палова", "сула" каби айрим сўзларга изоҳ берган. Шунингдек, муҳаррир ўзбекча исмларнинг ясаллишида фаол иштирок этувчи

Одатда, бадиий таржима соҳасида қилинган ишлардан маълумки, мутаржим иш жараёнида асарнинг сарлавҳалари, қисмлари ва бобларига ҳам ўзгартариш киритиши мумкин. Аммо таржима жараёнида асарнинг муҳим бадиий ғояси ва композицияси, миллий реалияларга жиддий пугур етмаслиги керак. Назаримизда, Аъзам Обидов "Ёзувчи" ва "Аралашқўрғон" ҳикояларининг сарлавҳаларини инглизчалаштиришда муаллиф билан маслаҳатлашган кўринади. Бу ҳикоялар инглиз тилида бошқача номлар билан берилган. Жумладан, "Ёзувчи" ҳикояси "Ёзувчининг боғи" ("The Writer's Garden"), "Аралашқўрғон" ҳикояси эса "Хўжайиннинг ити" ("The Boss's dog") деб ўзгартрилган. Бизнингча, мутаржим ҳикояларни аслидагидан фарқли номлаган бўлса-да, асарларнинг бадиий ғоясини тўла сақлаган ҳолда инглизчалаштирган.

Аслиятда ҳикоя шундай бошланади: "У ўртамаёна ёзувчи эди. Бу энди ҳар балони ўқийвериб осмонга сапчидиган бўлиб қолган бизга ўхшаш "доно"ларнинг фикри. Албатта, у Марк Твен, Даниель Дефо, Жанин Родари ёки Пришвин сингари буюк саноатларини бирмунча ўқиган, бугун болалар дунёсини забт этган Гарри Поттерни ҳам элас-элас эшитган, бизнинг давра байроқ қилган Жойс, Пруст ёки Дос Пассос деган машҳури жажонлардан аса-мутақо хабарсиз

риб осмонга сапчидиган бўлиб қолган бизга ўхшаш "доно"ларнинг фикри. Албатта, у Марк Твен, Даниель Дефо, Жанин Родари ёки Пришвин сингари буюк саноатларини бирмунча ўқиган, бугун болалар дунёсини забт этган Гарри Поттерни ҳам элас-элас эшитган, бизнинг давра байроқ қилган Жойс, Пруст ёки Дос Пассос деган машҳури жажонлардан аса-мутақо хабарсиз

риб осмонга сапчидиган бўлиб қолган бизга ўхшаш "доно"ларнинг фикри. Албатта, у Марк Твен, Даниель Дефо, Жанин Родари ёки Пришвин сингари буюк саноатларини бирмунча ўқиган, бугун болалар дунёсини забт этган Гарри Поттерни ҳам элас-элас эшитган, бизнинг давра байроқ қилган Жойс, Пруст ёки Дос Пассос деган машҳури жажонлардан аса-мутақо хабарсиз

риб осмонга сапчидиган бўлиб қолган бизга ўхшаш "доно"ларнинг фикри. Албатта, у Марк Твен, Даниель Дефо, Жанин Родари ёки Пришвин сингари буюк саноатларини бирмунча ўқиган, бугун болалар дунёсини забт этган Гарри Поттерни ҳам элас-элас эшитган, бизнинг давра байроқ қилган Жойс, Пруст ёки Дос Пассос деган машҳури жажонлардан аса-мутақо хабарсиз

риб осмонга сапчидиган бўлиб қолган бизга ўхшаш "доно"ларнинг фикри. Албатта, у Марк Твен, Даниель Дефо, Жанин Родари ёки Пришвин сингари буюк саноатларини бирмунча ўқиган, бугун болалар дунёсини забт этган Гарри Поттерни ҳам элас-элас эшитган, бизнинг давра байроқ қилган Жойс, Пруст ёки Дос Пассос деган машҳури жажонлардан аса-мутақо хабарсиз

риб осмонга сапчидиган бўлиб қолган бизга ўхшаш "доно"ларнинг фикри. Албатта, у Марк Твен, Даниель Дефо, Жанин Родари ёки Пришвин сингари буюк саноатларини бирмунча ўқиган, бугун болалар дунёсини забт этган Гарри Поттерни ҳам элас-элас эшитган, бизнинг давра байроқ қилган Жойс, Пруст ёки Дос Пассос деган машҳури жажонлардан аса-мутақо хабарсиз

ўзбекча бадиий ифодани тўғри берган.

Ҳикоянинг аслияти билан инглизча таржима матни солиштириш жараёнида баъзи эътирозлар ҳам туғилди. Бу мулоҳазалар, айниқса, миллий менталитетни очиб берувчи сўзлар, иборалар, образли ифодалар, киноя ва қочиримлар таржимасида кўринади. Масалан, ҳикоя қаҳрамони Ёзувчига ҳамма "Домла" деб мурожаат қилади. Таржимон бу сўзни "Профессор" ("Professor") деб берган. Бизнингча, "Домла" сўзига "Professor" тенг эквивалент бўла олмайдди. Тўғри, "Домла" мадраса кўрган, илмий одам маъносини беради. Лекин бу сўзлар ўртасида тарихий нуктаи назар

лида (a fine banquet) бироз қуруқроқ чиққан. Ўзбек тилининг изоҳли лугатида "чортанг" "қизгин, жўшқин, жонли суҳбат" деб изоҳланган. Таржимодаги "a fine banquet" ("ажойиб банкет"), назаримизда, ўтириш, гурунг, зиёфатни унчалик тўғри ва аниқ ифодаламайди.

Умуман, таржимода образли ибораларни ўзга тилга ўтириш мутаржимдан катта салоҳият ва машаққатли меҳнатни талаб қилади. Масалан, "Ёзувчи" ҳикоясидаги баъзи халқона иборалар таржимаси бунга бир мисол. Мураккаб бирикмалар ўзга тилдаги шунга мос фразеологизмлар билан тўлдирилиши керак. Акс ҳолда, маъно чиқмай қолади. Ҳикоядаги қуйидаги парчага эътибор қаратамиз: "Ҳўш, бу ёғини нима қилиш керак? Нашриёт режасига кирган қўлёзма отлиқ жонивор китоб бўлиб қиқиши шарт! Айниқса — директор буюрганидан кейин! Бўлим мудири ҳам бир гапни такрорлагани такрорлаган: "Одам қилин! Одам қиласиз, тамом!". Ушбу парчанинг инглизча таржимаси: "So, what to do next? The manuscript had been added to the publishing house's plan so published it must be! All the more so since the boss himself had given the decree. And the head of the department also repeated incessantly: "You should edit the manuscript and turn it into a good piece! That's all you

риб осмонга сапчидиган бўлиб қолган бизга ўхшаш "доно"ларнинг фикри. Албатта, у Марк Твен, Даниель Дефо, Жанин Родари ёки Пришвин сингари буюк саноатларини бирмунча ўқиган, бугун болалар дунёсини забт этган Гарри Поттерни ҳам элас-элас эшитган, бизнинг давра байроқ қилган Жойс, Пруст ёки Дос Пассос деган машҳури жажонлардан аса-мутақо хабарсиз

риб осмонга сапчидиган бўлиб қолган бизга ўхшаш "доно"ларнинг фикри. Албатта, у Марк Твен, Даниель Дефо, Жанин Родари ёки Пришвин сингари буюк саноатларини бирмунча ўқиган, бугун болалар дунёсини забт этган Гарри Поттерни ҳам элас-элас эшитган, бизнинг давра байроқ қилган Жойс, Пруст ёки Дос Пассос деган машҳури жажонлардан аса-мутақо хабарсиз

риб осмонга сапчидиган бўлиб қолган бизга ўхшаш "доно"ларнинг фикри. Албатта, у Марк Твен, Даниель Дефо, Жанин Родари ёки Пришвин сингари буюк саноатларини бирмунча ўқиган, бугун болалар дунёсини забт этган Гарри Поттерни ҳам элас-элас эшитган, бизнинг давра байроқ қилган Жойс, Пруст ёки Дос Пассос деган машҳури жажонлардан аса-мутақо хабарсиз

риб осмонга сапчидиган бўлиб қолган бизга ўхшаш "доно"ларнинг фикри. Албатта, у Марк Твен, Даниель Дефо, Жанин Родари ёки Пришвин сингари буюк саноатларини бирмунча ўқиган, бугун болалар дунёсини забт этган Гарри Поттерни ҳам элас-элас эшитган, бизнинг давра байроқ қилган Жойс, Пруст ёки Дос Пассос деган машҳури жажонлардан аса-мутақо хабарсиз

лида (a fine banquet) бироз қуруқроқ чиққан. Ўзбек тилининг изоҳли лугатида "чортанг" "қизгин, жўшқин, жонли суҳбат" деб изоҳланган. Таржимодаги "a fine banquet" ("ажойиб банкет"), назаримизда, ўтириш, гурунг, зиёфатни унчалик тўғри ва аниқ ифодаламайди.

Умуман, таржимода образли ибораларни ўзга тилга ўтириш мутаржимдан катта салоҳият ва машаққатли меҳнатни талаб қилади. Масалан, "Ёзувчи" ҳикоясидаги баъзи халқона иборалар таржимаси бунга бир мисол. Мураккаб бирикмалар ўзга тилдаги шунга мос фразеологизмлар билан тўлдирилиши керак. Акс ҳолда, маъно чиқмай қолади. Ҳикоядаги қуйидаги парчага эътибор қаратамиз: "Ҳўш, бу ёғини нима қилиш керак? Нашриёт режасига кирган қўлёзма отлиқ жонивор китоб бўлиб қиқиши шарт! Айниқса — директор буюрганидан кейин! Бўлим мудири ҳам бир гапни такрорлагани такрорлаган: "Одам қилин! Одам қиласиз, тамом!". Ушбу парчанинг инглизча таржимаси: "So, what to do next? The manuscript had been added to the publishing house's plan so published it must be! All the more so since the boss himself had given the decree. And the head of the department also repeated incessantly: "You should edit the manuscript and turn it into a good piece! That's all you

риб осмонга сапчидиган бўлиб қолган бизга ўхшаш "доно"ларнинг фикри. Албатта, у Марк Твен, Даниель Дефо, Жанин Родари ёки Пришвин сингари буюк саноатларини бирмунча ўқиган, бугун болалар дунёсини забт этган Гарри Поттерни ҳам элас-элас эшитган, бизнинг давра байроқ қилган Жойс, Пруст ёки Дос Пассос деган машҳури жажонлардан аса-мутақо хабарсиз

риб осмонга сапчидиган бўлиб қолган бизга ўхшаш "доно"ларнинг фикри. Албатта, у Марк Твен, Даниель Дефо, Жанин Родари ёки Пришвин сингари буюк саноатларини бирмунча ўқиган, бугун болалар дунёсини забт этган Гарри Поттерни ҳам элас-элас эшитган, бизнинг давра байроқ қилган Жойс, Пруст ёки Дос Пассос деган машҳури жажонлардан аса-мутақо хабарсиз

риб осмонга сапчидиган бўлиб қолган бизга ўхшаш "доно"ларнинг фикри. Албатта, у Марк Твен, Даниель Дефо, Жанин Родари ёки Пришвин сингари буюк саноатларини бирмунча ўқиган, бугун болалар дунёсини забт этган Гарри Поттерни ҳам элас-элас эшитган, бизнинг давра байроқ қилган Жойс, Пруст ёки Дос Пассос деган машҳури жажонлардан аса-мутақо хабарсиз

риб осмонга сапчидиган бўлиб қолган бизга ўхшаш "доно"ларнинг фикри. Албатта, у Марк Твен, Даниель Дефо, Жанин Родари ёки Пришвин сингари буюк саноатларини бирмунча ўқиган, бугун болалар дунёсини забт этган Гарри Поттерни ҳам элас-элас эшитган, бизнинг давра байроқ қилган Жойс, Пруст ёки Дос Пассос деган машҳури жажонлардан аса-мутақо хабарсиз

should do!"

Аслият билан таржима солиштирилганда, мазкур парчада образли ибораларнинг туширилиб қолдирилгани ёки унга мос эквивалент топилмагани ойдинлашди. Чунончи, "Одам қилмоқ" иборасини инглизчага сўзма-сўз таржима қилишнинг илоҳи йўқ, чиқмайди. Буни таржимон тўғри англаган. Шунинг учун инглизча таржимода "Одам қилин! Одам қиласиз, тамом" бирикмасини "You should edit the manuscript and turn it into a good piece! That's all you should do!" деб ўгиради. Сиртдан қаралганда ҳам Эркин Аъзамнинг ҳар бир сўзга дақиқлик билан муносабатда бўлишига зид равишда, инглизча ўғирмада жумла ҷўзилиб кетган. Иккинчидан, инглиз тилидаги "a good piece" (бир бутун қилмоқ) ибораси ёзувчи ишлатган бадиий контекстдаги маънони тўлиқ ифодалай олмаган. Эркин Аъзам услубига хос бўлган киноя — "қўлёзма отлиқ жонивор" бирикмаси эса инглизча таржимода туширилиб қолдирилган. Натижада, ҳикоянинг бадиияти бироз саёзлашган.

Агар "Ёзувчи" ҳикоясининг аслиятини инглизча таржимаси билан тўла-тўқис солиштирсак, талайгина фикр-мулоҳазалар айтилиши тайин. Нима бўлганда ҳам, Эркин Аъзам асарларининг европалик китобхонлар орасида танилишида таржимон А.Обиднинг хизматларини таъкидлаш ўринлидир. Зеро, танқидчилик орасида "таржима бу — интерпретация", деган гап юради. Аъзам Обид таржимон сифатида катта билим ва тажрибага эга.

Қолаверса, Эркин Аъзамнинг "Шовкин" романи "Буюк осий Шайх Санъон ворислари" номи билан Лондонда чоп этилиши янги ўзбек адабиётининг дунёга танилиши, эътироф этилиши йўлидаги эътирофга лойиқ иш. Уйлаймизки, келажақда адаб асарларининг таржимонлари савияси янада ошиб боради. Аъзам Обидов ва Карол Ермакованинг инглизча таржималари эса бу борадаги ишларнинг бошланиши.

Мархабо ҚўЧҚОРОВА,
филология фанлари номзоди

Қайсин ҚУЛИЕВ:

САМАРҚАНДНИ КЎРМАГАН ШОИРНИ КЕЧИРИБ БЎЛМАС!

Атоқли болқор шоири Қайсин Қулиевнинг (1917 — 1985) асарлари жаҳоннинг юздан ортиқ тилларига таржима қилинган. Унинг шеърларини оддий китобхонлардан давлат арбобларигача бирдек севиб ўқишади. Бу йил машҳур шоир таваллудига юз йил тўлди.

Қайсин Қулиев юртимиз, юртдошларим ҳақида доим улкан эътиром билан гапирар, Алишер Навоий даҳоси олдида таъзим қилар, Тошкентда бўладиган анжуманларга қувонч билан келарди. Бўш қолди дегунча Тошкент кўчаларини яёв айланиб завқланарди, Самарқандга борганда хайратини яшира олмасди...

Улуғ болқор шоири шеърятининг ўзбекистонлик мухлис-ларига "Тафаккур" нашриёти томонидан чоп этилган "Менинг муқофотим" китоби яхши тўғфа бўлди. Китобга шоирнинг шеърлари, "Чегемда Лайлога сўйлаганларим", "Муҳаббатим мадҳияси" дostonлари ҳамда "Қиш эди..." номли романидан лавҳалар киритилган. Ушбу асарларни шоир ва таржимон Асрор Мўмин ўзбекчалаштирган.

Самарқандда халқ даҳоси яратган меъморчилик дурдоналарини томоша қилар эканман, бир нарсадан хижолат бўлдим ва ўқиндим. Дунёда олтинми йилча яшаган туркий тилда ёзувчи шоир ҳалигача Самарқандни кўрмаган бўлса кеңириш мумкинми, ахир. Йўқ... Мен Тожмаҳални, Қизил Фортни кўрганман, дунёдаги бошқа архитектура ёдгорларини томоша қилганман. Лекин Самарқанддаги обидалар ҳаммасидан зиёда.

Шеърят икки қарра қучлидир, агар у ижодкорнинг шахсий намунаси билан мустаҳкамланган ва юрак қони билан сугорилган бўлса. Шоир она Ватани учун оғир дамларда олдинги сафларда бўлиши керак. Қўрқоқлик ва лоқайдлик шоирларга ёт.

Жаҳон шеърятини менга шундай маданиятни бердики, улурсиз шоир бўлиш мумкин эмас.

Шеърят, энг аввало, инсонни ҳимоя қилиши, айни вақтда қувончли ва ғашли дамларида ҳам руҳлантириши, ҳам далда бериши керак. Ўзим ҳам шоирлар тоифасидан бўлганим учун умидсизликка солувчи шеърларни тан олмайман. Шеърятнинг вазифаси чучмал, ширин сўзлар билан эмас, балки очик-ойдин, тўғри, ҳаққоний, лозим бўлганда аламли, изтиробли сўзлар билан инсон қалбига қилар бориш, уни ларзага солиш ва шу тарика имони бақувват, ҳаққўй қурашчи қилиб тарбиялашдан иборатдир.

Китобларни ўқимасдан яшаш куну туналр тепадаги осмонни кўрмаслик, кўр бўлиш билан баравар.

Шоир учун асосий қоида шуки, мукамал ҳақиқатсиз шеърят бўлмайди. Унда қувонч ва дард мувозанатда бўлиши керак.

Одамларнинг дарди, қалб бўронлари, хавотир ва зилиллари шоир юраги орқали ўтади. Шоир оч гўдак қаерда йиғламасин унинг йиғисини, аскар қаерда ўқдан йиқилмасин унинг инграшини эшитида.

Оппоқ қоғоз устига ёлғонни ёзишдан ёмон нарс яўқ. Ёлғон оғзаки айтилганда ҳам

жирканчли, агар уни қоғозга ёзсанг икки қарра жирканчли нарсасига айланади.

Ҳамма ҳам Сукротдай до-нишманд, Бетховендай даҳо бўла олмайд. Бунинг учун уларни айблаб бўлмайди. Лекин ҳар бир одам виждонли ва меҳнатсевар бўлишга интилиши керак.

Мен оддий одам бўлсам ҳам ҳаётга Лев Толстойдай, тошлар орасида унган майсадай, ўзидан бир неча баробар катта юкни судраб келаётган чумолидай керакман.

Мен жаҳон шеърятига ёзганларим керак деб ўйлаганим учун эмас, юрагим амрига қулоқ солганим учун шеър ёзаман. Ёзганларим она тилимиз лугат бойлигига хизмат қилганим, бунинг билмайман, лекин ёзмаслигини илоҳи қолмагандагина ёзиш кераклигини жуда яхши тушуниб етганман.

Машҳур бўламан деб ўлибтирилмаслик, номинг тилга олинмаганидан куйинмаслик керак. Ҳаётнинг ўзи сенга камтарин меҳнаткаш ёки буюк инсон тақдирини қайси бирини бериши яхши билади. Лекин бунинг учун камтарин меҳнатчи бўлмоғинг зарур.

Ёзиш учун ўтирганганда қўрқоқлик ва камтарлиқни йиғиштириб қўй, уларни олдинга солиб узокроққа қув, ўзинг билан қатъият ва журъатни қолдир, кейин ер юзидаги буюк шоир ўзимман, деб шеърларингни ёз. Бошқа вақтларда эса камтарлик айрилмас ҳамроҳинг бўлсин. Ижодкорга қалондимоғлик ва тақаббурилик ёт нарс.

Шошиб оққан дарё денгизгача етиб бормайди.

Маданият — меҳр-шафқат кўрсатиш ва эзгулик яратишдир. Унда ҳаёт ва инсонийлик бор.

Азалдан пасткаш ва истёб-додсиз кишилар ёвузлик қилишда хайрон қоларли даражада қобилиятли бўлишади.

Халқ ҳикматлари қаҳрамонлик каби қариллик нималигини билмайди.

Ҳақиқатнинг буюклиги унинг оддийлигидадир.

“ШАРҚ ЮЛДУЗИ”
2017 йил, 9,10-сонлар

Шу кунларда “Шарқ юлдузи”нинг бир йўла иккита сони босмадан чиқди. Адабиёт ихлосмандлари уларни ўқиб, аввало, ижод жараёнининг қайноқ нафасидан баҳраманд бўладилар, турли адабий тур ва жанрларда битилган, турли авлодларга мансуб ижодкорларнинг ҳали сиёҳи қуриб кўлган асарлари мутоаласига ўтириладилар.

Чунончи, журналнинг сентябр оий сони назм саҳифаларида мумтоз шоиримиз Сидқий Хондайликнинг ижодий меросидан намуналар, таниқли шоирлар Абдулла Шер, Шарифа Салимова, Яҳё Тоғанин янги туркумлари тақдим этилган. “Ёшлар дафтарида” сараланган

машҳур “Шарқ юлдузи”нинг бир йўла иккита сони босмадан чиқди. Адабиёт ихлосмандлари уларни ўқиб, аввало, ижод жараёнининг қайноқ нафасидан баҳраманд бўладилар, турли адабий тур ва жанрларда битилган, турли авлодларга мансуб ижодкорларнинг ҳали сиёҳи қуриб кўлган асарлари мутоаласига ўтириладилар.

Чунончи, журналнинг сентябр оий сони назм саҳифаларида мумтоз шоиримиз Сидқий Хондайликнинг ижодий меросид

УЧ УЛУҒ МАҚОМДОН ЁДИ

Ражабийлар сулоласини фақат юртимизда эмас, чет элларда ҳам яхши билишади ва ҳурмат билан тилга олишади. Судоланинг катта вакили Ризқи Ражабий XX аср ўзбек чолғу ижрочилигининг йирик намоёндаларидан бири, мумтоз куйлар билимдони, меҳрибон устоз ва ажойиб куйлар муаллифидир. Унинг созандалик услуби ўзига хослиги билан ажралиб туради.

Ҳассос танбурчи "Мискин", "Каримкулбеги", "Шароб", "Гиря", "Ажам", "Чули Ирок", "Уфори Сегоҳ", "Муножот", "Абдурахмонбеги" каби кўплаб мумтоз ва ўзбек халқ куйларини маромига етказиб ижро этган. Муҳими, устоз созанда тўлиқ ва мукамал ижро йўлларига ҳақиқат амак қилган. Р.Ражабий, шунингдек, "Оворама", "Алишер Навоий", "Чапандоз", "Соралар", "Ёруғлик" (Муқимий), "Яшнасин" (Муқимий ва Фуркат), "Офтобим" (Н.Тошпўлат), "Кулиб", "Ухласин" (Чустий) каби ашулаларга куйлар ҳамда "Юриш марши", "Чақир", "Олга" номли чолғу куйларини басталаган. Ўзбекистон радиоси ва Тошкент грамёзув студияларида устоз санъаткор акка ва ҳамсозликда ижро этган 100 га яқин куй ёзиб олинган.

Ризқи отанинг укаси, сулоланинг энг йирик вакилларида бири, ҳассос бастакор, ҳофиз, созанда ва олим, Ўзбекистон халқ артисти, академик Юнус Ражабий миллий мусиқа маданиятимиз ривожига улкан ҳисса қўшган. Теран билимлар, амалий-ижодий малака соҳиби Фарғона — Тошкент мақом йўллари, "Шашмақом" туркуми, катта ашула, бастакорлик куй, кўшиқ ва ашулалари, халқ ижодиётининг турфа намуналарини нотага олди. Шу тариқа беш жилдлик "Ўзбек халқ мусикаси" ҳамда олти жилдлик "Шашмақом"

тўпламлари юзага келди. Алломанинг "Музыка меросимизга бир назар" номли сўнгги китоби аввалги нота ёзувларига изоҳ ва тузатишлардан иборат бўлди. Улуғ ишларидан бири шуки, Ўзбекистон радиоси ҳузурида ихтисослашган "Мақомчилар ансамбли"ни тузиб, умрининг

қайта ишлаган "Сайқал", "Субманинг" "Музыка меросимизга бир назар" номли сўнгги китоби аввалги нота ёзувларига изоҳ ва тузатишлардан иборат бўлди. Улуғ ишларидан бири шуки, Ўзбекистон радиоси ҳузурида ихтисослашган "Мақомчилар ансамбли"ни тузиб, умрининг

охиригача унга бошчилик қилди. Ю.Ражабийнинг бастакор сифатида яратган "Бизнинг даврон", "Ўзбекистон", "Баҳор келди", "Уйин байти", "Пахта", "Қошки", "Куйгай", "Раёноланмасун" каби кўшиқ, ашула ва рақс куйлари, ҳамкорликдаги "Фарҳод ва Ширин", "Муқанна", "Навоий Астро-бодда" мусиқали драмалари, "Зайнаб ва Омон" операсида кўп асрлик анъаналар замон руҳи билан жонланди. Устоз

ри билан мусиқа ҳазинамизни бойитди. Ф.Содиқов, К.Жабборов, Н.Хасанов, С.Калон, О.Имомхўжаев, О.Алимаҳсумов, К.Исмоилова, Б.Давидова, Т.Алимаев, А.Исмоилов ва бошқа санъаткорлар устоз ўғитларидан баҳраманд бўлиб, баракали ижод қилишди.

Санъатшунослик фанлари доктори Исроҳ Ражабов мусиқий шарҳунослик йўналиши ривожига, мусиқа таълими ва тарғи-

ботига салмоқли ҳисса қўшган олим. Унинг "Мақомлар масаласига доир" номли илк китоби нашр этилиши билан мавҳум ёки бахсли бўлган Шарқ нота ёзуви, шарқона 17 поғонали товушқатор, "Ун икки мақом" тизими, "Ун икки мақом" ва "Шашмақом" нисбатлари, куй шакллари, парда, усул, авж тузилмалари каби мураккаб масалалар оидинлашди. Муаллифнинг намуд назарияси мақомшуносликда энг қимматли илмий кашфиёт дея баҳоланди. И.Ражабов қаламига мансуб "Мақомлар" мавзусидаги докторлик ишида мақом тарихи ва назариясига оид муаммоларнинг таҳлили билан бирга кўпгина янги илмий ечимлар берилди. Айни пайтда олим танбур чертишда Ризқи ота услубига кўпроқ мойил бўлган ҳолда, дундор чалишда унча-бунча созандадан қолишмасди. Унинг ижросидаги "Насруллоий", "Гиря", "Бузрук", "Адоий", "Мискин" каби қатор куйлар Ўзбекистон радиосида, грампластинкаларда муҳрланган. 1972 йилдан устоз консерваторияда очилган "Шарқ мусикаси" кафедраси профессори лавозимида ишлади, янги қиртилган "Мақом асослари", "Шарқ халқлари мусиқа маданияти манбашунослиги" ўқув фан дастурларини ишлаб чиқди. У тайёрлаган "Мақом асослари" маърузалар матни ўқув-қўлланма сифатида нашр этилди. И.Ражабовдан қолган "Мақомлар" номли кўлэзма 2006 йили ЮНЕСКО томонидан китоб тарзида чоп этилиши санъатшуносликда муҳим воқеага айланди.

Сиймолар

Таҳлили билан бирга кўпгина янги илмий ечимлар берилди. Айни пайтда олим танбур чертишда Ризқи ота услубига кўпроқ мойил бўлган ҳолда, дундор чалишда унча-бунча созандадан қолишмасди. Унинг ижросидаги "Насруллоий", "Гиря", "Бузрук", "Адоий", "Мискин" каби қатор куйлар Ўзбекистон радиосида, грампластинкаларда муҳрланган. 1972 йилдан устоз консерваторияда очилган "Шарқ мусикаси" кафедраси профессори лавозимида ишлади, янги қиртилган "Мақом асослари", "Шарқ халқлари мусиқа маданияти манбашунослиги" ўқув фан дастурларини ишлаб чиқди. У тайёрлаган "Мақом асослари" маърузалар матни ўқув-қўлланма сифатида нашр этилди. И.Ражабовдан қолган "Мақомлар" номли кўлэзма 2006 йили ЮНЕСКО томонидан китоб тарзида чоп этилиши санъатшуносликда муҳим воқеага айланди.

Равшан ЮНУСОВ,
санъатшунослик фанлари доктори, профессор

хотираларидан сўзлаб беришди.

Ўзбек мумтоз наволари, мақом ашулалари ва мумтоз куйлар янраган "Назм ва наво" дастуридеда Эркин Рўзमत, Махмуд Тожибоев, Замира Суенова, Тоҳир Ражабий каби таниқли санъаткорлар, Моҳиҳеҳра Шомуродова, Илбс Арабов сингари истеъдодли хонандалар қатнашди. Ўткир Қодиров, Қажрамон Умаров, Малика Зияева раҳбарлигидаги ансамбллар жўрлигида янраган мусикалар хонандалар ижросини янада гузал қилди.

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими Алишер Мадрохимов режиссерлиги ва профессор Рифатилла Қосимов бадиий раҳбарлигида тайёрланган концерт дастурини Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Шухрат Каюмов олиб борди.

ОРЗУЛАРИ БИР ОЛАМ

Яқинда Польшанинг Варшава шаҳрида Анна Герман ижодига бағишланган халқаро фестивал бўлиб ўтди. Анжуманда Ўзбекистон давлат консерваториясининг III босқич талабаси Фарида Гиргин муваффақиятли қатнашиб, хонанданинг портрети акс эттирилган ва исм-фамилияси ёзилган кубокни қўлга киритиб қайтди. Бу ёш истеъдоднинг биринчи ютуғи эмас. Илгари

Ўзбекистон ва жаҳон

Италиянинг Сан-Ремо шаҳрида ўтган халқаро танловда ғолиб чиққан бўлса, ўтган йили Анна Герман ижодига бағишланган IV фестивалда полякча "Рақс тушаётган эвридикалар" кўшигини куйлаб, катта муваффақият қозонди. Бу йил эса хонанданинг италиянча "Соронтога қайт" кўшигини куйлаб, мухлислар ва мутахассислар олқишига эришди. Шуниси эътиборлики, Фарида А.Германининг "Севги садоси", "Меҳрибонлик", "Порла, порла, менинг юлдузим" ва бошқа турли тилларда айtilган кўшиқларини меҳр-муҳаббат билан куйлайди.

— Репертуаримда ўзбек фольклори асосидаги, жаз йўналишидаги кўшиқлар, инглизча, италиянча, озарбойжонча, крим-татарча ва бошқа халқлар кўшиқла-

ри бор. Куйлашни саккиз ёшимда, Крим татар маданият марказида қатнашиб юрганимда бошлаганман. Куйлашга қизиқшим эса онамдан мерос. Онам ўқувчилик пайтларида фортепиано чалиб, санъат билан шуғулланган бўлса-да, болалигидан оппоқ халатли врачларга ҳавас билан қараб, уларга ўхшашни истаганим тунлик қилиб, тиббиёт йўлини танлаган. Лекин қобилиятим ўсишига онамнинг санъатга муҳаббати жуда катта ёрдам берган. Шунинг алоҳида таъкидлашим керакки, Варшавадаги танловда ўзбекистонлик яна бир ёш истеъдод соҳибаси, Варшава унмутаълим лицейи ўқувчиси Сабина Мустафина ҳам қатнашиб, мутахассислар эътирофига сазовор бўлди.

Ф.Гиргин Маданият уйидан сўнг Консерватория қошидаги академик лицейда вокал бўйича таълим олди. Бугун эса моҳир педагог, етук санъаткор Дилором Омонуллоева раҳбарлигида эстрада санъати сирларини эгалламоқда. Орзулари бир олам бу қизни олдинда янги ютуқ ва эътирофлар кутмоқда.

Г.УМАРОВА

Санъаткор Евгений Ширяев, Энмарк Солихов, Дилором Сайдаминова, Дилором Омонуллоева, Усмон Азимов, Раймонд Павлов, Илья Резник, Олег Иванов, Лев Ошанин, Давид Тухманов каби шоир ва композиторлар билан самарали ижодий ҳамкорлик қилди. 1987 йили "Наво" ан-

самблига раҳбарлик қилди, 1992 йилдан "UNA records" студияси бош директори сифатида фаолият олиб борди.

Композитор, овоз режиссёри, продюссер сифатида кенг миқёсда ижодий фаолият олиб борган В.Барамиков кино соҳасида ҳам катта ишларни амалга оширди. Унинг 150 дан зиёд ҳужжатли ва бадиий фильмлар учун ёзган оригинал мусиқа ва кўшиқлари ўзбек кино санъати меросининг ажралмас бўлаги бўлиб қолди.

Владимир Барамиковнинг ёрқин хотираси дўстлари, яқинлари, ҳамкасблари, санъатсевар халқимиз қалбига узоқ вақт сақланиб қолади.

"Ўзбекино" Миллий агентлиги,
Ўзбекистон Кино арбоблари ижодий уюшмаси

ЁШ КИНОЧИЛАР АНЖУМАНИ

27-30 ноябрь кунлари Ўзбекистон Ёшлар иттифоқи, "Ўзбеккино" Миллий агентлиги, Ёш киноижодкорлар кенгаши, Кинематографияни ривожлантириш маркази ҳамкорлигида "PROlogue" — ёш киноижодкорлар томонидан суратга олинган қисқа метражли фильмларнинг анъанавий III республика фестивали бўлиб ўтди.

Тадбир "Орамиздаги афсоналар" деб номланган фотоқўرғазма билан очилди. Намойиш ўзбек кинематографиясида ўчмас из қолдирган, етук санъат асарлари яратган, кино соҳасида алоҳида услуби ва мактабига эга бўлган устоз санъаткорларга бағишланди.

Саралаш ҳайъатига келиб тушган юзга яқин фильмдан "У" (М.Азизова), "Жаноза" (Э.Абраев), "Нажот" (Ф.Насимов), "Ички ҳакам" (А.Баҳодиров), "Устунсиз уй" (С.Султонов), "Она" (Б.Абдурахмонов), "Пианино" (М.Аликулов), "Қимиз" (Д.Ҳожиматов), "Фигон" (М.Муродов), "Хоразм, дарсларидан баҳраманд жонгинам" (М.Аллакулова), "Ди-

Тадбир

лемма" (Ш.Ҳолиқов), "Абадий жазо" (З.Шарипов), "Аквариум" (Х.Алижонов), "Қанотсиз фаршталар" (С.Халимова), "Лимузин" (А.Илҳомжонов) каби асарлар намойишга тавсия этилди.

Фестивалнинг аҳами- ятли жиҳати шундаки, унда ёш кинематографлар устоз санъаткорлар — Али Ҳамроев, Элёр Эшмуҳамедов, Одилшо Агишев ва Юсуф Розиковнинг маҳорат дарсларидан баҳраманд бўлишди.

Шунингдек, тадбир доирасида Ўзбекистон давлат Санъат ва маданият институти билан ҳамкорликда "Ёшлар ва кинематография" мавзусида илмий-амалий анжуман ўтказилди. "Халқаро кинофестиваль оstonасида" мавзусидаги давра суҳбатидеда "PROlogue" халқаро кинофестивалига тайёргарлик кўриш билан боғлиқ масалалар муҳокама қилинди, соҳа мутахассисларининг фикрлари ўрганилди.

Лобар ҚОБИЛОВА

БИР ЧЕЛАК УЗУМ

Шу йил куз ойларида Тошкент шаҳрининг сокин кўчаларидан бирида яшовчи болаларнинг сеvimли адаби, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Худойберди Тўхтабоев хонадонига унинг портретини ишлаш учун бордим. Аслида ижодига ҳурматим боис бу ўзига хос ёзувчи билан суҳбатдош бўлиш ҳақида ўйлаб юардим. Ўйлаган режамни амалга оширишда кўпни кўрган, профессор Умарали Норматовнинг ёрдами қўл келди.

Худойберди ака билан бундан йигирма йил илгари танишган эдим, аммо телефон орқали гаплашганимда танишганимизни эслаб олмади. Профессор Умарали Норматовнинг телефонидан кейин ёдига тушган бўлса керак, ўзи телефон қилди: "Илҳомжон ўғли Иқболжон, сизни эсладим, чизлан учта расмингиз уйимда бор, эртага келавингизми?" деб очик кўнгиллик билан уйига таклиф

ракли материалларни олдим, суҳбат чоғида қизиқиб, табассум билан қаердансиз, деб сўради, Кўккон шаҳри яқинидаги Нурсикдан, Ўзбекистон туманидан экан-

Устахонадаги суҳбатлар

нимни айтдим. "Оҳ, ингичка белли хусайни узумлар жуда ширин бўлади-да; хали ҳам борми?" деб эслаб қолди. Абдулла Қаҳҳор

қилди. Юзидан нур ёғилиб турган бу инсон 86 ёшни қоралаб қўйган, ҳаётининг анча-мунча ачиқ-чучугини тотилган. Шу билан бирга, очик кўнгиллиги менда катта таассурот қолдирди. Портрет устидеда иш бошланди, ижодий жараён давомидеда суҳбат қизирди. Айниқса, ёзувчи Абдулла Қаҳҳор билан учрашгандаги қувонч ва ҳаяжонлари ҳақида тўқиниланиб гапирди:

— Бу воқеа 1963 йилнинг октябр ойи бошларида бўлиб ўтган. Мен газеталардан бирида адабий ходим бўлиб ишлардим. Газета раҳбарининг топшириғи билан Абдулла Қаҳҳорнинг уйига боришга тўғри келиб қолди. Бордим, устоз билан учрашдим, ке-

ёзганларимни кўриб бўлганидан сўнг у киши билан хайрлашдим-да, материалларни ишхонага топшириб, тўғри аэропортга бориб, самолётда Кўкконга йўл олдим. Қишлоққа келсам ҳамма пахтада, бахтга қарши, қузининг охири ойи бўлгани учун Абдулла Қаҳҳор эслашган узумдан қолабди. Тағоб қишлоғимиздаги боғлар эсимга тушди. Ўринқўжа эшон бобо боғида ингичка белли хусайни узум бўлиши мумкин, деб у кишининг боғига бордим. Бор экан. Ўринқўжа эшонга бу узумни устоз Абдулла Қаҳҳор мен билан суҳбатда эслаб қолганини айтдим. Ўшқил уста Эшон бобо Абдулла Қаҳҳорнинг отасини кўрган, янши билар экан. У киши уйдан янги

нинг ингичка белли хусайни узумидан олиб келганимни эшитиб, "Овора бўлибсиз-да, Нурсикқа бориб келдингизми?" деди. "Ҳозир поезддан тушиб, тўғри олдингизга келяпман", дедим. Раҳмат айтиб, узумдан бир шингил олиб, қўлда салмоқлаб кўрди, сўнг таърифлай кетди. Бироздан сўнг юқорига чиқиб, қўлларида пул билан пастга тушдилар-да: "Раҳмат, сиз менга ёшлигимни, тегиримончи отам билан ишлаган устахонамни, напироғидедаги маҳитни, устахона олдидадан ўтадиган торғина йўлини эсладингиз, катта раҳмат! Челақ ва узум ҳақи, йўл ҳақи учун мана бу пулни олинг", деди. Йўқ десам, узумни олмаслигини айтди. Кибриё опа ҳам қаттиқ қистади, охири бўлмади, олдим. Берган пулларига китоб дўқонидан "Ўтмишдан эртақлар" китобини олиб, Тағоб қишлоғидаги Ўринқўжа эшон бобо ва унинг набиаралари Абдулла Қаҳҳор номидан бердим. Ҳозиргача деҳқон бобонинг набиаралари бу китобларни бизга Абдулла Қаҳҳор бериб юборган, деб хурсанд бўлиб эслашади.

Хуллас, иш битгунча устоз билан анча суҳбатлашдик. Суҳбатлар асносида Худойберди Тўхтабоевнинг болаларча беғуборлиги, дилқашлиги ва яна бошқа инсоний фазилатларини матога муҳрлашга ҳаракат қилдим. Баҳони, албатта, муҳлислар ва мутахассислар беради.

Иқболжон ИЛҲОМОВ,
рассом

ДЎСТ ХОТИРАСИ

Бетакор истеъдод соҳиби, дўстимиз, ҳамкасбимиз, Ўзбекистон кино арбоблари уюшмаси аъзоси Владимир Барамиков оғир хасталик туфайли 68 ёшда ҳаётдан кўз юмди.

Серкирра ижодкор мусиқачиликда, композиторлик, овоз режиссёри, продюссерлик йўналишларида бирдек муваффақият билан фаолият кўрсатди.

Тошкентда туғилган В.Барамиков илк мусиқий таълимини Қаршидаги мусиқа билим юртида олди. Кейинчалик Тошкент давлат университетининг тарих ва Маданият институтининг оммавий байрамлар режиссёрлиги факультетларида ўқиди. Университетда ўқиб юрганида

Ўзбекистонда биринчи бўлиб "Кибриги" эстрада ансамблини тузди. Кейинчалик Ўзбекконцерт бишлашмасига ишга ўтган, Кулмуш Раззоқова, Азиза Мухаммедова, Мила Романидидан иборат "Сабо" ансамблини ташкил этди ва унга раҳбарлик қилди.

Жамоа 1981 йил Ялтада ўтган танловда биринчилиқни қўлга киритди, В. Барамиков концерт дастурини энг яхши саҳналаштиргани учун диплом билан тақдирланди. "Сабо" ансамбли дунёнинг Мадагаскар, Танзания, Руанда, Эфиопия, Вьетнам, Лаос, Германия, Австрия, Швейцария, Афғонистон каби давлатларида ўзбек санъатини муносиб намойиш этди.

Яхшидан боғ

СОҒИНТИРГАН МУТОЙИБА

Қизиқчилик санъатида ўзига хос мактаб яратган устозлардан бири, марҳум Рустам Ҳамроқуловнинг фарзанди Искандар Ҳамроқулов пойтахтимиздаги "Туркистон" саройида икки кун давомида мухлисларни ўз дастурига ошно қилди.

Ижодий кеча Рустам Ҳамроқулов ўқиган шеър билан бошланганининг ўзидеда мухлисларнинг қай-фиятининг кўтариб, олқишларига сабаб бўлди. Концерт бошловчиси, хонанда Самандар Ҳамроқулов қисқа, лўнда, самимий таъриф билан акасини саҳнага чорлади. Меҳрға лиммо-лим ушбу лўтф томошани қалбига ҳам қўшиб ўтди. Беғубор, нимкосасиз, ишорасиз қўчиримлардан иборат соф кулги кучини мухлислар юракдан ҳис қилишди. Концертда меҳмон сифатида қатнашган Ўзбекистон халқ шоири Махмуд Тоирнинг эътирофи эшитишга, Искандар доимо одамларни табиий қўлинишга интилади. Унинг гапларида сохталик, зўрма-зўракилик йўқ. Бу билан у отасига муносиб шоғирд эканини исботлаётди.

Концертда бачкана, ёқмайдиган хатти-ҳаракат-

лар бўлмагани, тарбияга зид ҳангома, реплика ва асқилар қўзғатилмагани, айниқса, оилавий томоша қилса бўладиган дастур тақдим этилгани айни муддао бўлди. Қолаверса, илгари айтилган, интернетдан кўчирилган хангомалар "Ўзбекчалаштирилмади".

Дастур давомида шеърлар ўқилди, Самандар Ҳамроқулов жонли ижрода кўшиқлар куйлади. Талабларга биноан устоз санъаткор Рустам Ҳамроқуловнинг халқ сўйган латифалари ижро этилди. Асосийси, таъриф буюрган шинавандалардан қарсақ ва олқишлар сўраб олинмади.

— Тадбир биз учун имтиҳон вазифасини ўтади, — дейди концертнинг бадиий раҳбари ва режиссёри Бахриддин Зайниддинов. — Мухлисларнинг муносабати, илиқ фикрлари бизга қанот бағишлади. Энг муҳими — бизнинг халқ олдидаги ҳар бир сўзимиз тарбияга хизмат қилади, одамларнинг кундалик ҳаётига ороққина бўлса-да қувонч киритади.

Дилбар МАХМУДОВА

772181 634000